

homenatge a

Rovira i Virgili

(En el centenari de la seva naixença)

Amb la presentació, el passat 3 de gener, de l'*Antologia tarragonesa d'Antoni Rovira i Virgili*, compilada i prologada pel doctor Salvador-J. Rovira, en la sala de conferències de l'Institut d'Estudis Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", que ha editat aquesta obra, s'iniciaren els actes commemoratius del centenari de la naixença del gran escriptor, historiador i publicista nat a Tarragona el 26 de novembre de 1882. Recordem que en aquesta ciutat, l'any 1979 fou proclamat "Any Rovira i Virgili" amb motiu d'escaure's el trentè aniversari de la mort del Mestre, a la vegada que el seu nom fou donat a un carrer important, mentre tenia lloc a la Sala d'honor de l'Ajuntament una exposició d'obres i autògrafs rovirians, així com d'un gran retrat de l'homenajat destinat a la Galeria de Tarragonins Il·lustres.

Tot s'ho mereixia aquell patriota de vida exemplar; i això per una diversitat de raons. Com a escriptor, de prosa modèlica, dotà a la cultura catalana d'obres tan remarcables com *Teatre de la Natura*

i *Els darrers dies de la Catalunya republicana*. Com a historiador, la *Història dels moviments nacionalistes* i, sobretot, la *Història Nacional de Catalunya* (set grans volums) seran immoridores. Com a teoritzant del catalanisme haurà estat el més prolífic, i només cal recordar *Nacionalisme i federalisme*, *La nacionalització de Catalunya*, *Els polítics catalans*, *El principi de les nacionalitats*, *Catalunya i la República*, per tenir una idea de la seva aportació en aquest àmbit. d'Ací que s'hagi pogut dir que ell, juntament amb Valentí Almirall i Prat de la Riba, són les tres grans columnes del temple del nacionalisme català. Com a periodista, Rovira i Virgili publicà més de dotze mil articles que van veure la llum en diaris ("El Poble Català", "La Nau", "La Publicitat", "La Humanitat") i en revistes d'ací i fora d'ací, entre elles la "Revista de Catalunya" que ell fundà, l'any 1924, i que havent sobrepassat el centenar de números, constitueix un monument de cultura i d'erudició que no □

ha estat superat. Podem enregistrar també en la relació de les publicacions rovirianes una obra teatral en tres actes, *Nova vida*, un llibre de narracions, *Episodis*, diverses obres didàctiques i un *Llibre de lectura escolar*. Destacà així mateix com a conferenciant i polemista de paraula abundant i sense defallença. Entre les seves conferències, va fer sensació la intitolada *Els camins de la llibertat de Catalunya*, tot seguit editada.

Políticament, Antoni Rovira i Virgili començà, a Tarragona, en el camp del federalisme pi-i-margallà, per a situar-se tan aviat com entrà de redactor, l'any 1906, en "El Poble Català" de Barcelona— en els rengles del Centre Nacionalista Republicà i, extingit aquest, en els de la Unió Nacionalista Republicana (la primera Esquerra) juntament amb les il·lustres figures de Pere Coromines, Jaume Carner, Lluhí i Rissech, Ildefons Sunyol, etc., en lluita constant amb la Lliga Regionalista.

Rovira i Virgili contribuï al triomf de Solidaritat Catalana i a la fundació, anys més tard, d'Acció Catalana de la qual se separà per fundar Acció Republicana de Catalunya. Casat amb tarragonina, va tenir tres fills dels quals sobreviuen Teresa i Antoni.

Advinguda la República, Rovira, atenent una crida del President Macià, ingressà a l'Esquerra Republicana de Catalunya. Elegit diputat en les eleccions del 20 de novembre de 1932, les seves intervencions parlamentàries omplenen llargues pàgines del Diari de Sessions. Durant tota la guerra civil, va escriure un article diari a "La Humanitat" sense deixar de col·laborar en altres publicacions. L'any 1937, guanyà el premi "Valentí Almirall" d'articles periodístics. S'exilià ja a les acaballes de la guerra. Formà part de la Residència Catalana de Montpeller. Assassinat el president Companys i substituït pel president del Parlament Josep Irla, Rovira i Virgili assumí la presidència parlamentària. Presidí el Consell

Rovira i Virgili

Assessor de la Generalitat a l'exili i formà part del Consell Nacional en el qual entraren, ultra Josep Irla, Pompeu Fabra, Carles Pi i Sunyer, Josep Carner, Joan Comorera i Josep Xirau. A principis del 1942 va perdre la seva esposa.

Durant els llargs anys del seu exili, Rovira i Virgili no deixà mai de publicar articles en periòdics catalans d'Amèrica, ni d'escriure llibres, àdhuc en francès. Alguns, com *Descripció de Catalunya i Le Cardinal Richelieu, ami de la Catalogne*, han restat inèdits. Sobrepassada la seixantena, el fons líric que posseïa, fins aleshores contingut, esclatà en al munió de poemes que formaren *La collita tardana*, publicada a Mèxic l'any 1947. Fou el darrer llibre que va veure publicat. Morí a Perpinyà, el 5 de novembre de 1949, sense haver pogut realitzar el somni de retornar a Catalunya com ell cantà en un vers: "Tomaré pel camí antic / arran de la costa esquerpa, / retrobaré els vells amics / que fa molts anys que no em veuen. / Obriré de bat a bat / els finestrals de la casa / perquè hi entri l'ideal / com hi entra la marinada. / Un dolor dominaré, / dolor de la meua vida: / ja no hi haurà la muller / que m'hi feia companyia. / I si trobo encara el pal / que aguantava la bandera, / arboraré els quatre flams, / que serà dia de festa."